

УДК 81'243:378.147

Денисенко Ілона Ігорівна  
асистент кафедри  
романо-германської філології та перекладу  
Білоцерківський національний аграрний університет  
ilonadenysenko12@gmail.com

Тарасюк Анна Миколаївна  
асистент кафедри  
романо-германської філології та перекладу  
Білоцерківський національний аграрний університет  
vikann@meta.ua

## ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В УМОВАХ СПІВПРАЦІ В КОНТЕКСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті розглядається питання навчання іноземної мови у співпраці в контексті вищої освіти. Наголошується, що метою технології cooperative learning (CL) є розвиток інтелектуальних, духовних та фізичних здібностей, мотивів, інтересів; формування науково-матеріалістичного світогляду студентів. Змістом заняття в процесі такого навчання насамперед є засвоєння засобів пізнання, суспільно та особисто значущих перетворень у навколишній дійсності, а не тільки програмні знання та матеріали підручника. Методами роботи є спільна діяльність, пошук, діяльність викладача та студентів у співпраці.

Виокремлюються засоби організації навчання у співпраці в процесі вивчення іноземної мови (методи «student team learning», «students survey», «jigsaw» та «learning together»), а також варіанти ефективного застосування технології CL (індивідуально-групово, командно-ігрова робота, індивідуальна робота у команді).

У статті висвітлено переваги поєднання модульного навчання з технологією співпраці і різнорівневим навчанням іноземної мови у вищій школі. Наголошується, що поєднання модульного підходу з методами навчання у співпраці гарантує кожному студенту засвоєння стандарту освіти та просування на вищий рівень навчання. Значні можливості в цього підходу і для розвитку таких якостей особистості, як самостійність і колективізм. Технологія навчання в співробітництві здатна розв'язувати різні завдання навчання, але сукупність особистісно-орієнтованих методик і технологій (різнорівневий підхід до навчання, модульне навчання, колективні засоби навчання) з чітким визначенням дидактичної ролі кожної дозволяє домагатися вищих результатів.

Зроблено висновки, що технології CL на заняттях з іноземної мови у вищій школі сприяють підвищенню мотивації студентів до навчання, вчать об'єктивно оцінювати себе та інших, допомагають студентам з більшою ефективністю усвідомити матеріал та усунути прогалини в знаннях. Крім того, навчання у взаємодії, яке має безліч засобів реалізації, здатне урізноманітнити заняття з іноземної мови, створити невимушену, доброзичливу обстановку, що допомагає подолати комунікативно-мовні бар'єри й розкрити потенціал студентів.

**Ключові слова:** іноземна мова; навчання у співпраці; технології навчання; модульне навчання; групово-робота; взаємодія.

Денисенко Ілона Ігорівна  
асистент кафедри  
романо-германської філології та перекладу  
Білоцерківський національний аграрний університет  
ilonadenysenko12@gmail.com

Тарасюк Анна Николаевна  
асистент кафедри  
романо-германської філології та перекладу  
Білоцерківський національний аграрний університет  
vikann@meta.ua

## ОСОБЕННОСТИ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ В УСЛОВИЯХ СОТРУДНИЧЕСТВА В КОНТЕКСТЕ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

В статье рассматривается вопрос обучения иностранному языку в сотрудничестве в контексте высшего образования. Отмечается, что целью технологии cooperative learning (CL) является развитие интеллектуальных, духовных и физических способностей, мотивов, интересов; формирование научно-материалистического мировоззрения студентов. Содержанием занятия в процессе такого обучения прежде всего является усвоение средств познания, общественно и лично значимых преобразований в окружающей действительности, а не только программные знания и материалы учебника. Методами работы является совместная деятельность, поиск, деятельность преподавателя и студентов в сотрудничестве.

Выделяются средства организации обучения в сотрудничестве в процессе изучения иностранного языка (методы «student team learning», «student's survey», «jigsaw» и «learning together»), а также варианты эффективного применения технологии CL (индивидуально-групповая, командно-игровая работа, индивидуальная работа в команде).

В статье рассматриваются преимущества сочетания модульного обучения по технологии сотрудничества и разноуровневым обучением иностранному языку в высшей школе. Отмечается, что сочетание модульного подхода с методами обучения в сотрудничестве гарантирует каждому студенту усвоения стандарта образования и продвижения на более высокий уровень обучения. Большие возможности у такого подхода и для развития таких качеств личности, как самостоятельность и коллективизм. Технология обучения в сотрудничестве способна решать различные задачи обучения, но совокупность личностно-ориентированных методик и технологий (разноуровневый подход к обучению, модульное обучение, коллективные средства обучения) с четким определением дидактической роли каждого позволяет добиваться высоких результатов.

Сделаны выводы, что технологии CL на занятиях по иностранному языку в высшей школе способствуют повышению мотивации студентов к обучению, учат объективно оценивать себя и других, помогает студентам с большей эффективностью осознать материал и устранить недостатки в знаниях. Кроме того, обучение во взаимодействии, которое имеет множество средств реализации, способно разнообразить занятия по иностранному языку, создать непринужденную, доброжелательную обстановку, помогает преодолеть коммуникативно-речевые барьеры и раскрыть потенциал студентов.

**Ключевые слова:** иностранный язык; обучение в сотрудничестве; технологии обучения; модульное обучение.

**Denysenko Ilona Ihorivna**

Assistant of Romano-Germanic Philology  
and Translation Department  
Bila Tserkva National Agrarian University  
ilonadenysenko12@gmail.com

**Tarasiuk Anna Mykoklaivna**

Assistant of Romano-Germanic Philology  
and Translation Department  
Bila Tserkva National Agrarian University  
vikann@meta.ua

#### PECULIARITIES OF COOPERATIVE FOREIGN LANGUAGE TEACHING IN UNIVERSITY EDUCATION

The article deals with the problem of the cooperative foreign language teaching in terms of the university education. It is noted that the goal of the cooperative (collaborative) learning (CL) technology is the development of intellectual, moral and physical abilities, the forming of the students' scientific- materialistic worldviews.

Many recent studies have focused on the problem of students' communicative skills and habits development within the framework of the learner-centered approach in higher education. Only few attempts have been made to investigate the formation of practical skills, higher level of thinking skills and habits with the help of the latest technologies in the course of foreign language learning. This study seeks to understand the essence of the "collaborative (cooperative) learning" technology, its consistency with the objectives of the language educational process. The central issue is the observing and explaining the basic variants of the analyzed method implementation.

The various means of cooperative foreign language learning organizing («student team learning», «student's survey», «jigsaw» and «learning together») and some versions of effective implementation of CL technology (individual and group work, team and play work, autonomous work and team work) have been examined in the article.

The article highlights the advantage of combining the module education with cooperative learning technology and a multi-level foreign language training in university education. It is noted that the combining the module approaches with cooperative learning technologies provides the educational standards acquisition and subsequent promotion to the higher training level to the students. CL technology is capable of dealing with the various training tasks, but the combination of the learner-centered methods and techniques (multi-level approach to the learning process, module education, and collaborative training tools) with clear definition of didactic roles of everybody makes it possible to achieve better results.

The study has reached the following conclusions: CL technology in English class enhances the students' motivation increasing, contributes to a better understanding of the training

material and fill knowledge gaps. Furthermore, cooperative foreign language teaching creates the positive and comfortable environment, which contributes to the overcoming of the communicative-linguistic barriers and achieving the students' potential.

**Key words:** a foreign language, cooperative learning, collaborative learning, training technologies, module education, group work, cooperation.

**Постановка проблеми.** Відкритість сучасного українського суспільства, розширення ділових і культурних контактів з країнами світової спільноти викликають потребу у фахівцях, які мають достатній рівень володіння іноземними мовами у сфері майбутньої професійної діяльності. Іноземна мова набуває статусу важливого ресурсу для соціального та професійного зростання майбутніх фахівців та є обов'язковою умовою участі нашої країни у Болонському процесі. Сьогодні, коли інтенсифікуються міжнародні контакти, заклади вищої освіти мають забезпечити студентів можливістю сформувати такі навички спілкування іноземною мовою, які б допомагали їм здійснювати професійну комунікацію та обмін досвідом на міжнародному рівні. Таким чином, готовність майбутніх фахівців здійснювати міжнародну професійну взаємодію слід вважати важливим критерієм оцінювання їх професіоналізму, а сформованість необхідної для цього системи знань, навичок і особистісних властивостей – показниками їхньої професійної компетентності. Найважливішим структурним компонентом професійної компетентності майбутнього фахівця є комунікативна компетентність. Комунікативна компетентність – це якісна характеристика особистості фахівця. Вона містить сукупність науково-теоретичних знань, практичних навичок у сфері професійної комунікації, а також досвід, набутий під час здійснення професійної взаємодії та стійку мотивацію до професійної комунікації.

Взаємодія, яка виникає між викладачем та студентом, розглядається як один з важливих моментів у процесі формування комунікативної компетентності. Педагогічна взаємодія, яка спостерігається в системі «викладач – студент» представляє систему взаємних впливів суб'єктів, які залучені до спільної діяльності на основі ключових цілей вищої освіти.

**Мета статті** — дослідити питання навчання іноземної мови у співпраці в контексті вищої освіти, виокремити засоби організації навчання у співпраці та варіанти їх реалізації, проаналізувати переваги поєднання модульного навчання з технологією співпраці та різномірним навчанням іноземної мови у вищому навчальному закладі.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Технологія навчання у співпраці (cooperative learning, collaborative learning) будується на спільному

обговоренні проблеми, прийнятті рішень та є одним з варіантів особистісно-орієнтованого підходу в навчанні іноземних мов. Ключовий принцип навчання у співпраці – створення на практичних заняттях з іноземної мови сприятливих умов з метою активізації спільної діяльності в процесі навчання в різноманітних тренувальних ситуаціях.

Cooperative Learning (CL) застосовувалося з 20-их років ХХ століття в педагогічній практиці, але докладну розробку технології методисти почали в 1970-ті роки. Навчання в невеликих групах здійснювали навчальні заклади в Нідерландах, Великобританії, Ізраїлі, Західній Німеччині, Японії, Австралії, Ізраїлі.

Технологія була розроблена американськими методистами Дж. Аронсоном (1978, Каліфорнія), Р. Славіном (1996, університет Джона Хопкінса), Д. Джонсом та Р. Джонсом (1987, університет Міннесоти) та групою Шломо Шаран (Ізраїль, Тель-Авівський університет) (Johnson, David, W., 2018). Технологія CL отримала інтерпретацію в працях С. М. Лисенкової, Е. С. Полат, В. А. Караковського, Н. Д. Гальскової, Є. М. Ільїної. Ключові продуктивні ідеї були викладені в «Маніфесті», науково-методичній роботі (Новітні технології на уроках англійської мови, 2012), де були викладені принципи доступності навчального контенту з урахуванням вікових та індивідуальних характеристик студентів, принципи свідомості, активності, креативності студентів, принцип поваги до особистості студента та навчання без тиску.

Навчання у співпраці сфокусовано на створенні сприятливих і комфортних умов, при яких студенти позитивно взаємозалежні, відчувають себе мотивованими та вільно висловлюють думки іноземною мовою (Якобс та Гох 2006; Маккефетрі 2007, Каган 1994); вважається, що CL – технології можна застосовувати до широкого спектра мовних програм і цілей навчання (вивчення структури іноземної мови, практика конкретних мовленнєвих функцій, пошук розв'язання реальних проблем) (Річардс та Роджерс, 2001).

Але аналіз науково-методичної літератури виявив, що питання стосовно особливостей навчання іноземної мови в умовах співпраці в контексті вищої освіти на цей час вивчені недостатньо.

**Виклад основного матеріалу.** На відміну від традиційних технологій навчання іноземної мови, де найближчою метою заняття є засвоєння знань, формування навичок, вмінь, заснованих на запам'ятовуванні, метою технології CL є розвиток інтелектуальних, духовних та фізичних здібностей, мотивів, інтересів; вироблення науково-матеріалістичного світогляду. Змістом заняття в процесі такого навчання

насамперед є засвоєння засобів пізнання, суспільно та особисто значущих перетворень у навколишній дійсності, а не тільки знання за програмою матеріалу підручника. Методами роботи є спільна діяльність, пошук, діяльність викладача та студентів у співпраці.

Специфіка іноземної мови полягає в тому, що студенти навчаються не основ наук, а навичок і вмінь, а для цього необхідна достатня мовленнєва практика. Метою іншомовного навчання є не тільки ознайомити студентів з системою мови, що вивчається, а передусім навчити користуватися мовою як засобом комунікації. Отже, вся структура занять та методи, що використовуються, повинні відповідати реальній комунікативній ситуації, а навчання має проходити в умовах взаємодії студентів.

Технологія CL заснована на застосуванні спеціальних методів і засобів з метою інтенсифікації пізнавальної діяльності та мовленнєвої взаємодії студентів під час парної, групової та командної діяльності, учені, які вивчали цю проблему, називають низку переваг. На заняттях з іноземної мови у вищих закладах освіти викладачі часто стикаються з тим, що мотивація студентів до вивчення мови практично повністю відсутня, результативність та активність на заняттях низькі, групи неоднорідні за своїм складом (деякі студенти мають достатній рівень іноземної мови й на заняттях їм часто буває нецікаво; інші мають середній рівень, але швидко засвоюють новий матеріал; але є студенти, що потребують значно більше часу для осмислення матеріалу, додаткових прикладів, роз'яснення). За таких умов спільна робота студентів (навчальна діяльність у великих і малих групах) здатна розв'язати ряд проблем, а саме підвищити мотивацію до вивчення мови та активність студентів на занятті, покращити успішність засвоєння іноземної мови, забезпечити можливість індивідуалізації та диференціації навчання з урахуванням здібностей студентів.

Виокремлюють такі види організації взаємодії викладача та студентів:

1. Загальний для групи учасників предмет діяльності ділиться на фрагменти або частини, а кожен студент, перебуваючи в групі, виконує індивідуальну частину загальногрупового процесу одночасно з усіма або по черзі. Найбільш поширеним прикладом такої діяльності є захід jigsaw у формі jigsaw-reading та jigsaw-speaking.

2. На занятті створюють ситуації, де моделюються статусні відносини членів групової діяльності. При цьому студенти ставляться один до одного як представники різних професій, герої, люди, які мають внутрішньогруповий статус. Навчання іноземної

мови стає практичним та наближеним до природних умов мовленнєвого спілкування.

3. Третій тип організації навчання у співпраці полягає в колективному розв'язанні вербальних завдань. Для цього виокремлюють кілька ролей: ведучого-координатора, генератора ідей, критика, виконавця. Студент, який має певну роль, виконує особливу функцію в загальному колективному процесі розв'язання проблеми. Прикладом такого типу взаємодії є використання мозкової атаки. (JohnsonDavidW, 2018)

Зазначені вище типи взаємодії студентів мають такі засоби реалізації:

*Student Team Learning* ґрунтується на групових цілях та успішності всієї групи, які досягаються в процесі автономної роботи кожного студента, який входить до групи, але він має постійно взаємодіяти з іншими студентами групи під час опрацювання певної теми, що вивчається. Цей засіб має такі головні положення: група оцінюється однією оцінкою на всіх; кожен студент несе персональну відповідальність за результат роботи, оскільки успіх чи невдача групи залежить від діяльності кожного учасника; студенти мають рівні шанси для досягнення результату; викладач диференціює складність та обсяг навчального матеріалу, що залежить від здібностей студентів та їхнього рівня володіння мовою; наприкінці роботи група отримує середній бал.

Головна перевага групової роботи – студенти беруть активну участь у навчальній діяльності й у них з'являються можливості для комунікації. Ефективність такого методу залежить від реалізації таких аспектів: студенти навчаються працювати в групах, постійно залучаються в освітній процес, відбувається розподіл ролей, контроль спільного виконання поставлених завдань. Обговорення всередині групи низки питань з конкретної тематики, обмін висловлюваннями, вміння ставити запитання та аргументувати згоду / незгоду, здатність слухати й розуміти є прикладами успішного застосування групової роботи.

Варіанти ефективного застосування технології CL на заняттях з іноземної мови:

а) *Індивідуально-групова, командно-ігрова робота.* Студенти об'єднуються в групи (обов'язково вони мають різний іншомовний рівень). Викладач презентує навчальний матеріал і пропонує студентам завдання на його закріплення, опрацювання специфічних деталей, тобто проводиться робота з розвитку орієнтовної основи дій. Групи отримують певне завдання та необхідні опертя. Кожен студент намагається виконати своє доручення, або ж завдання виконуються кожним наступним студентом, тобто по черзі. Коли

завдання виконані всіма групами, викладач пропонує тест, щоб перевірити, як студенти зрозуміли навчальний матеріал. Тестові завдання студенти виконують автономно, поза групою. У цьому разі викладач має диференціювати складність тестів для студентів з різним рівнем знання іноземної мови. Оцінювання тестової індивідуальної роботи викладач проводить на групу, а бали виставляються на команду.

б) *TAI - Team Assisted Individualization* (індивідуальна робота у команді). Кожен студент виконує свою частку роботи, що спирається на результати тесту, який був проведений раніше, і надалі навчаються у власному темпі. Викладач може надати різним командам різні завдання.

Автономна діяльність студентів у процесі організації занять з іноземної мови з використанням технології CL стає частиною групової самостійної роботи. З одного боку, результати такої діяльності мають взаємний вплив, а з іншого, містить результати роботи всієї команди, тому що студент використовує результати як групової самостійної роботи, так і колективної, але вже на наступному етапі, під час узагальнення результатів, їх обговорення й прийняття спільного рішення, або під час роботи над наступним, новим завданням, проектом, проблемою, коли студенти використовують знання, що отримані й опрацьовані зусиллями всієї групи. (Cooperation among teachers, 2012)

Принцип підходу *Jigsaw* полягає в тому, що студенти об'єднуються в команди для опрацювання фрагментів навчального контенту. Кожен член команди веде пошук матеріалу, що стосується його підтеми. На наступному етапі студенти, які працюють над однаковими питаннями, але в різних командах, проводять обмін інформацією за темою ("експертна зустріч"). Надалі студенти навчають свою групу нового матеріалу, який вони опрацювали. Інші так само розповідають про свій фрагмент завдання. Увесь комунікативний процес відбувається іноземною мовою. Наприкінці роботи студенти мають відповісти на запитання викладача стосовно всієї теми.

*Write Around.* Викладач ділить студентів на чотири групи (більші чи менші, залежить від кількісного складу класу) та пропонує студентам розповідь або приклад для початку одного речення, до якого кожен студент у кожній групі може додати одне речення. Наприкінці заняття кожна група представляє свої розповіді.

*Learning Together.* Команда студентів отримує завдання (фрагмент теми, яку опрацьовують усі студенти). Засвоєння іншомовного матеріалу здійснюється в повному обсязі в результаті діяльності окремих команд, що працюють спільно. Під час роботи команди

обов'язково спілкуються між собою, беруть участь у колективному обговоренні, уточнюючи деталі, та пропонують своє бачення проблеми.

Існують наступні варіанти використання цього методу на заняттях з іноземної мови:

- огляд письмових завдань студентами (peer review), коли партнери обмінюються проєктами або письмовими роботами та аналізують роботи один одного;
- штучні дебати – структуровані публічні дискусії, що дозволяють висловлювати свою думку та переконати у своїй правоті третю сторону (наприклад, обговорення переваг і недоліків);
- діалоги, спрямовані на повторення і закріплення автентичних фраз і виразів відповідно до контексту. (Новітні технології на уроках англійської мови, 2012, с. 51)

*Tea Party.* Учні утворюють два концентричні кола або дві лінії, які звернені один до одного. Викладач ставить запитання, а студенти обговорюють відповідь зі студентом, який стоїть перед ними. Через одну хвилину зовнішнє коло або одна лінія рухається праворуч, щоб студенти отримали нових партнерів. Далі викладач пропонує друге питання для обговорення (взагалі приблизно п'ять питань).

Метод *Student's Survey* передбачає самостійну діяльність студентів. Група студентів обирає підтему загальної теми, яку вивчають усі студенти. У невеликих групах підтему розбивають на автономні завдання для студентів. Потім студенти намагаються спільно представити єдину доповідь, презентація якої виконується на практичному занятті з іноземної мови.

Згадані вище засоби здійснення співпраці на заняттях з іноземної мови є результативними не тільки під час навчання іншомовного спілкування. Форми спільної роботи студентів можна використовувати також під час закріплення лексичних одиниць. У такому разі пропонують такі варіанти командної роботи: студенти намагаються відгадати визначення лексичних одиниць, дібрати синоніми або антоніми, знаходять спільнокореневі слова, складають розповідь з використанням певної лексики. У групах також легше і цікавіше вести роботу з перекладу тексту або виконувати граматичні завдання. Наприклад, група студентів поділяється на дві команди й отримує на переклад текст, а потім виконується перевірка: член першої команди перекладає фрагмент тексту, а друга команда стежить за правильністю перекладу та виправляє помилки, за що отримує додаткові бали, потім команди міняються місцями.

Однією з найбільш ефективних та перспективних технологій організації процесу навчання іноземної мови у вищій школі вважається модульне навчан-

ня, оскільки однією з вимог Болонського процесу є перехід на модульну організацію освітніх програм. Головний принцип модульного навчання полягає в тому, що студент самостійно чи за допомогою (парна, групова робота) намагається досягти конкретних цілей навчання під час опрацювання модуля. У модулі об'єднуються навчальний зміст і технологія, як його засвоїти. Зміст навчання представляється у закінчених самостійних комплексах, опанування яких проходить відповідно до мети. Модулі дозволяють перевести навчання на суб'єкт-суб'єктну основу, індивідуалізувати роботу з окремими студентами, дозувати індивідуальну допомогу, змінити форми комунікації викладача і студента. Модульний підхід дає змогу подавати матеріал великими блоками із застосуванням активних форм навчання: лекції-бесіди, практикуми, заліки; він дозволяє більше конкретизувати процес навчання, забезпечуючи просування вперед відповідно до індивідуальних можливостей і темпу кожного студента, він забезпечує найбільшу самостійність студентів у процесі вивчення іноземної мови. (Педагогіка сотрудництва, 1986)

Поєднання модульного підходу з методами навчання у співпраці гарантує кожному студенту засвоєння стандарту освіти та просування на вищий рівень навчання. Великі можливості у такого підходу і для розвитку таких якостей особистості, як самостійність і колективізм. Технологія навчання в співробітництві здатна розв'язувати різні завдання навчання, але сукупність особистісно-орієнтованих методик і технологій (різнорівневий підхід до навчання, модульне навчання, колективні засоби навчання) з чітким визначенням дидактичної ролі кожної дозволяє домагатися вищих результатів.

Переваги поєднання модульного навчання з технологією співпраці й різнорівневим навчання можна визначити так:

- 1) не всі студенти готові поставити запитання викладачеві, якщо вони не зрозуміли матеріал. Працюючи в групі, у процесі спільної діяльності студенти мають змогу з'ясувати один в одного незрозумілі моменти, у разі необхідності звертаються до викладача;
- 2) кожен з часом розуміє, що успіх групи залежить не тільки від запам'ятовування готового матеріалу з підручника, але й від здатності самостійно здобувати знання і вміння застосовувати їх на практиці;
- 3) у студентів формується власна думка, вони навчаються її аргументувати та відстоювати;
- 4) студенти навчаються спілкуватися між собою, з викладачем, опановують комунікативні вміння.

**Результати дослідження.** Сукупність усіх зазначених форм організації навчання іноземної мови за допомогою технологій CL у вищій школі дозволяє найбільш повно реалізувати особистісно-орієнтований підхід, який дає змогу студенту сформувати у своїй свідомості систему іноземної мови, якісніше засвоїти навчальний матеріал, а також проявити себе. Отже, технології CL мають такі переваги: сприяють підвищенню мотивації студентів до навчання, вчать об'єктивно оцінювати себе та інших, допомагають студентам більш ефективно усвідомити матеріал та усунути недоліки в знаннях. Крім того, навчання у взаємодії, яке має безліч засобів реалізації, здатне урізноманітнити заняття з іноземної мови, створити невимущену, доброзичливу атмосферу на занятті, що допомагає подолати та скорегувати комунікативно-мовні бар'єри й розкрити потенціал студентів.

Перспективи подальших розвідок полягають у створенні навчального посібника з іноземної мови в умовах співпраці для формування в здобувачів вищої освіти інтелектуальних, духовних та фізичних здібностей, мотивів, інтересів та науково-матеріалістичного світогляду студентів.

#### СПИСОК ПОСИЛАНЬ

Манифест "Педагогика сотрудничества" (1986). URL: [http://www.muzeigr.ru/index.php?option=com\\_content&view=article&id=55:-q-q-1986&catid=9:2011-09-28-11-41-39&Itemid=14](http://www.muzeigr.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=55:-q-q-1986&catid=9:2011-09-28-11-41-39&Itemid=14).

Новітні технології на уроках англійської мови (2012). [упоряд. Т. Михайленко]. Київ. 50–62.

Cooperation among teachers (2012). URL: [http://traces.fisica.unina.it/index.php?option=com\\_content&view=category&layout=blog&id=89&Itemid=169&lang=en](http://traces.fisica.unina.it/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=89&Itemid=169&lang=en).

Freeman, D.(1992). Collaboration: Constructing Shared Understandings in a Second Language Classroom. Cambridge University Press.

Johnson, David, W. (2018). An Overview of Cooperative Learning. URL: <http://www.co-operation.org/home/introduction-to-cooperative-learning/>.

T., Roger, Johnson. (2018). An Overview of Cooperative Learning. URL: <http://www.co-operation.org/home/introduction-to-cooperative-learning/>.

#### REFERENCES:

Manifest "Pedagogika sotrudnichestva" (1986) [Manifesto «Collaboration in Education»] URL: 2017 [http://www.muzeigr.ru/index.php?option=com\\_content&view=article&id=55:-q-q-1986&catid=9:2011-09-28-11-41-39&Itemid=14](http://www.muzeigr.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=55:-q-q-1986&catid=9:2011-09-28-11-41-39&Itemid=14). [in Russian]

Mykhaylenko, T.(2012) Novitni tekhnolohii na urokakh anhliiskoi movy [The Latest Technologies in the English Lessons]. Kyiv: The editorial staff of the humanitarian cycle. [in Ukrainian]

Cooperation among teachers (2012). URL: [http://traces.fisica.unina.it/index.php?option=com\\_content&view=category&layout=blog&id=89&Itemid=169&lang=en](http://traces.fisica.unina.it/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=89&Itemid=169&lang=en).

Freeman, D.(1992). Collaboration: Constructing Shared Understandings in a Second Language Classroom. Cambridge University Press.

Johnson, David, W. (2018). An Overview of Cooperative Learning. URL: <http://www.co-operation.org/home/introduction-to-cooperative-learning/>.

T., Roger, Johnson. (2018). An Overview of Cooperative Learning. URL: <http://www.co-operation.org/home/introduction-to-cooperative-learning/>.

*Отримано 07.07.2020 р.*